Sztuczna inteligencja. Logika, część II

Paweł Rychlikowski

Instytut Informatyki UWr

2 czerwca 2021

Operacje na Bazie wiedzy

Operacja Tell(KB, ϕ)

Dodaje formułę ϕ do bazy wiedzy (proste dodanie do zbioru)

Operacja Ask(KB, ϕ)

Sprawdza, czy KB $\vdash \phi$ (czyli czy umiemy wyprowadzić ϕ z KB).

Czesto realizujemy operację **Ask** sprawdzając, czy $KB \land \neg\phi$ jest spełnialne/sprzeczne (dowód **nie wprost**).

Pytanie

Czy można użyć tu algorytmu DPLL? A WalkSat?

Operacje na Bazie wiedzy

Operacja Tell(KB, ϕ)

Dodaje formułę ϕ do bazy wiedzy (proste dodanie do zbioru)

Operacja Ask(KB, ϕ)

Sprawdza, czy KB $\vdash \phi$ (czyli czy umiemy wyprowadzić ϕ z KB).

Czesto realizujemy operację **Ask** sprawdzając, czy $KB \wedge \neg\phi$ jest spełnialne/sprzeczne (dowód **nie wprost**).

Pytanie

Czy można użyć tu algorytmu **DPLL**? A **WalkSat**?

Modelowanie świata za pomocą logiki

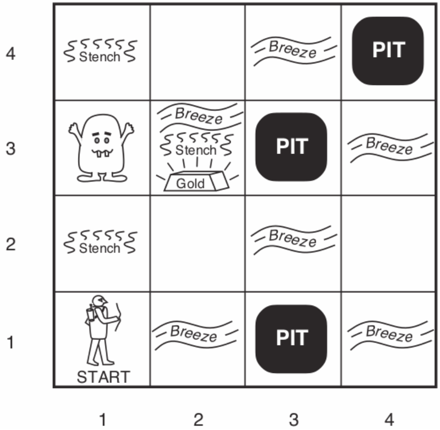

- Wumpus śmierdzi, złoto błyszczy, w szybie są przeciągi.
- Poruszamy się o jedną kratkę w 4 kierunkach.
- Mamy jedną strzałę (strzela po liniach prostych).
- **Znamy mechanikę, ale nie znamy konkretnej edycji świata, odbieramy go za pomocą bodźców**

Modelowanie świata za pomocą logiki zdaniowej

Uwaga

Musimy opisać świat za pomocą skończonej liczby bitów

Przykładowe zmienne:

1. Położenie dziur, wumpusa, złota: $P_{1,2}$, $W_{4,4}$, $G_{3,2}$
2. Położenie miejsc „z bodźcami": $S_{2,2}$, $B_{1,2}$
3. Położenie agenta: $L^t_{3,3}$ (konieczne uwzględnienie czasu)
4. Wrażenia agenta: Breeze^t, Stench^t
5. Stan agenta w chwili t, akcja agenta w chwili t, itd

Przykładowe fragmenty modelu

- Jeżeli gdzieś jest przeciąg, to w okolicy jest dziura: $B_{1,1} \leftrightarrow P_{2,1} \vee P_{1,2}$
- Jest (co najmniej) jeden Wumpus: $W_{1,1} \vee W_{1,2} \vee \cdots \vee W_{4,4}$
- Jest co najwyżej 1 Wumpus: (w każdych dwóch W co najmniej 1 fałszywy)
- Powiązanie wrażeń agenta ze światem: $L^t_{x,y} \rightarrow (\mathrm{Breeze}^t \leftrightarrow B_{x,y})$

Reguły ruchu

Uwaga

Potrzebujemy dla każdej akcji agenta opisać co się zmieni, a co nie zmieni w świecie.

Przykłady:

- $L_{1,1}^{t} \wedge \text{FacingEast}^{t} \wedge \text{Forward}^{t} \rightarrow (L_{2,1}^{t+1} \wedge \neg L_{1,1}^{t+1})$
- $\text{Forward}^{t} \rightarrow (\text{HaveArrow}^{t} \leftrightarrow \text{HaveArrow}^{t+1})$
- itd

Pamiętamy, że te reguły trzeba powtórzyć dla wszystkich lokacji (i dla różnych czasów, ale o tym za chwilę)

Hybrydowy agent w świecie Wumpusa

- Wykorzystuje procedurę szukania drogi (poruszając się po polach bezpiecznych)
- Gromadzi wiedzę o świecie:
  - Zaobserwowane bodźce (i wnioski z nich płynące)
  - „Rozwijane" zdania o mechanice świata (dla momentu t)
- Zarządza **planem akcji**.

Schemat agenta hybrydowego

Mamy listę akcji do zrobienia, czyli **Plan**

Dla momentu t

1. Rozejrzyj się (i dodaj do Bazy Wiedzy) formuły takie jak Breeze^t, Stench^t, ...
2. Przeanalizuj bazę wiedzy, wyciągając możliwe konsekwencje
3. Czy trzeba zmieniać plan? Jeśli tak, to zmień (usuń wszystkie akcje, wstaw nowe)
   - **Uwaga:** musimy zmienić plan na przykład wówczas, jeżeli pierwsza akcja nie ma wypełnionych wymagań wstępnych
4. Dla akcji będącej pierwszą akcją planu wykonaj ją, czyli dodaj do bazy wiedzy formułę $\mathbf{Forward}_t$, $\mathbf{Shoot}_t$, ...

Wumpus Agent (1)

function HYBRID-WUMPUS-AGENT(*percept*) **returns** an *action*
  inputs: *percept*, a list, [*stench*,*breeze*,*glitter*,*bump*,*scream*]
  persistent: *KB*, a knowledge base, initially the atemporal "wumpus physics"
    t, a counter, initially 0, indicating time
    plan, an action sequence, initially empty

  TELL(*KB*, MAKE-PERCEPT-SENTENCE(*percept*, t))
  TELL the *KB* the temporal "physics" sentences for time t
  $safe \leftarrow \{[x, y] \ : \ \text{ASK}(KB, OK^t_{x,y}) = true\}$
  if $\text{ASK}(KB, Glitter^t) = true$ **then**
    $plan \leftarrow [Grab] + \text{PLAN-ROUTE}(current, \{[1,1]\}, safe) + [Climb]$
  if *plan* is empty **then**
    $unvisited \leftarrow \{[x, y] \ : \ \text{ASK}(KB, L^{t'}_{x,y}) = false \text{ for all } t' \leq t\}$
    $plan \leftarrow \text{PLAN-ROUTE}(current, unvisited \cap safe, safe)$

Wumpus Agent (2)

if *plan* is empty and $\textsc{Ask}(KB, HaveArrow^t) = true$ **then**
  $possible\_wumpus \leftarrow \{[x, y] : \textsc{Ask}(KB, \neg W_{x,y}) = false\}$
  $plan \leftarrow \textsc{Plan-Shot}(current, possible\_wumpus, safe)$
if *plan* is empty **then** // no choice but to take a risk
  $not\_unsafe \leftarrow \{[x, y] : \textsc{Ask}(KB, \neg OK^t_{x,y}) = false\}$
  $plan \leftarrow \textsc{Plan-Route}(current, unvisited \cap not\_unsafe, safe)$
if *plan* is empty **then**
  $plan \leftarrow \textsc{Plan-Route}(current, \{[1, 1]\}, safe) + [Climb]$
$action \leftarrow \textsc{Pop}(plan)$
$\textsc{Tell}(KB, \textsc{Make-Action-Sentence}(action, t))$
$t \leftarrow t + 1$
return *action*

Jeszcze o logice zdaniowej

Dygresja. Klauzule Hornowskie

Definicja

Klauzula Hornowska to taka klauzula, która ma **co najwyżej** jeden literał pozytywny.

Przykłady

- p_1 (fakty)
- $\neg p_2$ (zaprzeczenia faktów)
- $\neg p_2 \vee p_3$ (czyli $p_2 \rightarrow p_3$)
- $\neg q_1 \vee \ldots \neg q_n \vee q_{n+1}$ (czyli $q_1 \wedge \cdots \wedge q_1 \rightarrow q_{n+1}$)

Uwaga

Klauzule Hornowskie mają duże znaczenie w Programowaniu logicznym (programy w Prologu składają się z klauzul hornowskich).

Modus ponens i rezolucja

Regułę **modus ponens**: dla dowolnych zmiennych zdaniowych p i q

$$\frac{p,\ p \to q}{q}$$

możemy zapisać tak:

$$\frac{p,\ \neg p \vee q}{q}$$

(**Intuicja**: skracanie p oraz $\neg p$)

Regułę powyższą można uogólnić tak, żeby operowała na dwóch dowolnych klauzulach, dających możliwość skrócenia.

Uwaga

Rezolucję da się uogólnić tak, żeby działała dla **logiki pierwszego rzędu** (z kwantyfikatorami)

Rezolucja

Definicja

Reguła **Rezolucji** ma postać:

$$\frac{p_1 \vee \cdots \vee p_k \vee r,\ q_1 \vee \cdots \vee q_n \vee \neg r}{p_1 \vee \cdots \vee p_k \vee q_1 \vee \cdots \vee q_n}$$

- Działa na klauzulach
- Jest zupełna (z aksjomatami postaci $a \vee \neg a \vee X$)
- Proste ćwiczenie: pokaż, że $a \vdash a \vee b$

Koniec części I

Braki logiki zdaniowej

Podstawowy brak: nie ma kwantyfikatorów, czyli pewne ogólne prawdy musimy wyrażać jako skończone alternatywy/koniunkcje.

Przykłady

- Każdy student jest pilny
- Pilni studenci zdają egzaminy, na które sa zapisani.
- Przynajmniej jedna osoba dostanie piątkę z AI

Przykłady

- $\forall x \mathrm{Student}(x) \rightarrow \mathrm{Pilny}(x)$
- $\forall x \forall e \mathrm{Student}(x) \wedge \mathrm{Pilny}(x) \wedge \mathrm{Zapisany}(s, e) \rightarrow Zdaje(s, e)$
- (...)

Jeżeli mówimy o skończonej liczbie obiektów, możemy traktować kwantyfikatory jako skróty dla koniunkcji ($\forall$) lub alternatywy ($\exists$)

Definicja

Logika, w której możemy używać kwantyfikatorów dla zmiennych pierwszego rzędu po „zwykłych" elementach.

Przykłady były na poprzednim slajdzie

Kilka faktów o logice pierwszego rzędu

Twierdzenie 1

Logika pierwszego rzędu jest **nierozstrzygalna** (aczkolwiek istnieją pewne rozstrzygalne fragmenty)

- Nie ma nadziei na program, który będzie umiał dowieść każdego twierdzenia logiki 1-go rzędu w skończonym czasie
- Istnieją wszakże programy dowodzące twierdzenia, bazujące na różnych heurystykach, na przykład Otter, Vampire, Prover9, ...

Kilka faktów o logice pierwszego rzędu

Definicja

Fragment monadyczny logiki pierwszego rzędu to taki podzbiór tej logiki, w którym nie mamy funkcji (choć możemy mieć stałe), ani symboli relacyjnych o arności większej niż 1.

Przykład:

Studenci chodzący na Sztuczną Inteligencję są niegłupi!

$$\forall x(\mathrm{Student}(x) \land \mathrm{ChodziNaSI}(x) \to \mathit{NieGlupi}(x))$$

Twierdzenie 2

Fragment monadyczny logiki pierwszego rzędu jest rozstrzygalny (spełnialność jest NEXPTIME-zupełna).

Liczba zmiennych

Twierdzenie 3

Logika pierwszego rzędu z dwiema zmiennymi jest rozstrzygalna (spełnialność jest NEXPTIME-zupełna)

Twierdzenie 4

Logika pierwszego rzędu z trzema zmiennymi jest nierozstrzygalna

Uwaga

Różnych tego typu twierdzeń jest b. dużo. Różne formalizmy da się zredukować do logiki 1-go rzędu ograniczonej do jakiegoś konkretnego typu formuł.

Czy komputery umieją dowodzić rzeczywiście ciekawe twierdzenia?

- W szczególności takie, z którymi ludzie mają kłopoty?
- (to nie jest oczywiste, choć można znaleźć przykłady, w dość specjalistycznych fragmentach matematyki)

Ale komputery potrafią sprawdzać dowody, asystować przy tworzeniu dowodów, sprawdzać przypadki, etc.

O pomarańczach

Jaki jest związek poniższego obrazka z **Wielką Matematyką**

Postulat Keplera (XVII w.)

Trójwymiarowe kule w trójwymiarowej przestrzeni najciaśniej da się umieścić, gdy ich środki tworzą na płaszczyznach przekroju sześciokąty.

O pomarańczach

Jaki jest związek poniższego obrazka z **Wielką Matematyką**

Twierdzenie Halesa (Thomas Hales, 2015)

Trójwymiarowe kule w trójwymiarowej przestrzeni najciaśniej da się umieścić, gdy ich środki tworzą na płaszczyznach przekroju sześciokąty.

- Pierwsze doniesienia o dowodzie twierdzenia są z 1998
- Ogólna idea: dowód na wyczerpanie (możliwości lub czytelnika)
- Dowód rozpatruje tysiące przypadków i uzasadnia, że to sa wszystkie alternatywy do rozpatrzenia.

Ostatecznie dowód został przepisany do języka logiki i zweryfikowany przez systemy wspomagające dowodzenie twierdzeń.

Podobna jest historia z twierdzeniem o 4 barwach (że każdą mapę da się pokolorować czterema kolorami (żeby żadne kraje o niezerowej wspólnej granicy nie miały tego samego koloru):

- Dowód: 1976
- Formalna weryfikacja: 2004

Definicja

Logiki modalne są rozwinięciami logiki zdaniowej o operatory modalności, które wyrażają na przykład:

- Właściwości czasowe (kiedyś, zawsze, jutro)
- Możliwość bądź konieczność czegoś
- Przekonanie lub wiedza agenta o czymś

Dla logiki temporalnej przyjmujemy często następujące aksjomaty (wybór):

- $\Box(\phi \to \psi) \to (\Box\phi \to \Box\psi)$ ($\Box$ oznacza zawsze)
- $\Diamond\neg\phi \leftrightarrow \neg\Box\phi$ ($\Diamond$ oznacza kiedyś)
- $\bigcirc(\phi \vee \psi) \leftrightarrow \bigcirc\phi \vee \bigcirc\psi$ ($\bigcirc$ oznacza w kolejnym momencie czasu)

Logika epistemiczna

Dla każdego agenta a dodajemy modalność dotyczącą jego wiedzy, oznaczaną K_a

Przykładowe akjomaty i ich interpretacja:

- Jak agent zna przesłanki i regułę, to zna też wnioski:

$$K_i\varphi \wedge K_i(\varphi \implies \psi)) \implies K_i\psi$$

- Agenci znają tautologie

$$\text{jeżeli } M \models \varphi \text{ to } M \models K_i\varphi.$$

- To co wiemy, jest prawdziwe

$$K_i\varphi \implies \varphi$$

Wiem, że nic nie wiem

- Jak coś wiem, to wiem że to wiem

$$K_i\varphi \implies K_iK_i\varphi$$

- Jak czegoś nie wiem, to wiem że tego nie wiem

$$\neg K_i\varphi \implies K_i\neg K_i\varphi$$

Zagadka z zabłoconymi dziećmi

(niestety jest mniej zabawna i trochę łatwiejsza, więc zamiast niej będzie)

Zagadka z rogaczami

(z góry wszystkich przepraszam za pewne aspekty tej zagadki, z którymi mocno się nie zgadzam)

1. Na wyspie mieszkają pary małżeńskie, wszyscy są mądrzy, logiczni i świadomi swojej mądrości.
2. Niestety żony czasami zdradzają swoich mężów (mężowie pewnie też, ale zagadka o tym milczy).
3. Zdradzonemu mężowi wyrastają rogi. Wszyscy je widzą, nie mówi się o nich, mąż ich nie widzi.
4. Mężowie są strasznie honorowi: mąż, który dowie, że był zdradzony, zabija swoją żonę wieczorem, wrzuca ciało do rzeki i nad ranem inni znajdują zwłoki
5. Pewnego dnia na wyspę przyjechał Kuglarz, który zebrał całą ludność na placu i powiedział: są wśród was rogacze! Wszyscy popatrzyli bez słowa po sobie, rozeszli się. Po tygodniu wypłynęły zwłoki.

Wyjaśnij, co się stało!

Jak ktoś nie zna zagadki, to powinien przestać oglądać film teraz. Zwłaszcza, że na następnych slajdach w zasadzie nie będzie odpowiedzi

Wspólna wiedza i najsłynniejsza zagadka logiki epistemicznej

Uwaga

To że ja wiem coś, i ty wiesz, że ja wiem że coś, nie oznacza jeszcze, że ja wiem, że ty wiesz, że ja wiem coś.

- Wprowadza się specjalny operarator wiedzy powszechnej (common knowledge)
- Definiujemy wiedzę grupową:

$$E_G\varphi \Leftrightarrow \bigwedge_{i \in G} K_i\varphi$$

- Wprowadzamy notację:

$$E_G^n\varphi \text{ definiujemy jako } E_G E_G^{n-1}\varphi$$

oraz $E_G^0\varphi = \varphi$

Operator wspólnej wiedzy

- Definiujemy operator:

$$C_G\varphi \Leftrightarrow \bigwedge_{i=0}^{\infty} E_G^i\varphi$$

- Zdanie Kuglarza nie jest zdaniem o zerowej informacji: wprowadza ono bowiem do bazy wiedzy wszystkich agentów formułę:

$$C_{mieszkancywyspy}\ \text{ktoś-ma-rogi}$$